

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. В роботі досліджено особливості функціонування енергетичного ринку України в умовах переходу від сучасного ринку до ринку електроенергії європейських стандартів.

Ключові слова: електроенергетика, модель ринку електроенергії, балансуєчий ринок, тариф.

Abstract. The features of the of functioning of the energy market of Ukraine in the conditions of transition from the modern market to the electricity market of European standards are researched.

Keywords: electric power industry, electricity market models, balancing market, tariff.

Вступ

В Україні функції ринку електричної енергії на сьогоднішній день виконує Державне підприємство «Енергоринок». Діюча модель енергоринку базується на купівлі всієї електричної енергії, виробленої на електростанціях, і весь її оптовий продаж здійснюється на ОРЕ (оптовому ринку електроенергії) України єдиним покупцем. Метою створення «Енергоринку» є оптимізація і вдосконалення механізмів організації ОРЕ та покращення стану розрахунків за електричну енергію, продану-куплену на ОРЕ [1, 2].

Проте більшість європейських країн працюють за іншою схемою: одну частину електричної енергії виробники продають безпосередньо постачальникам на довгостроковій основі, іншу - на ринку «на добу вперед». Для складання балансу між заявленою електроенергією (проданою або купленою) і фактичним її відпущенням або споживанням докуповують або продають надлишки на балансуєчому ринку [3].

Згідно з прийнятим Верховною радою законом «Про ринок електричної енергії», Україна повинна адаптувати свій ринок електроенергії до європейських стандартів за два роки. Цей документ, по суті, є правилами роботи ринку в Євросоюзі, які встановлюють, що виробництвом, транспортуванням і продажем електроенергії повинні займатися різні компанії. Перехід на європейські правила дають змогу створити повноцінний ринок електроенергії, де в умовах конкуренції споживачі зможуть вибрати собі постачальника, а держава не регулюватиме ціни на електрику. Саме тому, детальне дослідження поступового переходу ринку електроенергії України на новий етап та аналіз його функціонування є актуальною задачею сьогодення.

Результати дослідження

В 2019 році, з січня по липень, для ринку електроенергії очікується перехідний період - впровадження європейської моделі, яка повинна стимулювати конкуренцію і поява нових гравців. Адаже до цього часу ОРЕ в Україні працює за моделлю єдиного котла: всі генеруючі компанії продають вироблену електроенергію держпідприємству за ціною, встановленою державою. У енергоринку, в свою чергу, електроенергію закупають обленерго - природні монополісти в кожному регіоні країни. Закупівлі відбуваються за регульованим і нерегульованим тарифом (у другому випадку, це вузьке коло компаній, які закупають електроенергію і продають її за договірною ціною). Далі електроенергію поставляють споживачам. Для населення ціна дотаційна, для промисловості - немає. Різниця між ринковою та пільговою ціною на електроенергію закладається в тарифи для промисловості. При такій моделі гроші від споживача до виробника йдуть по ланцюжку через всі супутні компанії - від обленерго до енергоринку, після - розподіляється між генерацією (виробниками електроенергії) і оператором магістральних мереж - держкомпанією «Укренерго» (рис. 1).

Рис. 1 – Принципова схема функціонування оптового ринку електроенергії України [4]

При виконанні реформи очікується проходження двох етапів: лібералізація ринку поставок та лібералізація сегмента виробництва. На зміну енергоринку влітку прийде так званий оптовий ринок, що включає ринок «двосторонніх договорів» (бізнес-споживачі зможуть напряму купляти у виробника електроенергію), ринок «на добу вперед» (договір буде діяти один операційний день), «внутрішньодобовий ринок» (контракт на поставку електроенергії буде полягати у «сьогодні на сьогодні») і «балансуючий ринок».

Реформа має на меті появу на ринку поставок електроенергії нових гравців. За даними НКРЕКП, на кінець року в реєстрах операторів систем розподілу зареєстровано 683 постачальника (226 компаній). З липня 2019 року до них можуть бути приєднані компанії-трейдери. Для цього їм потрібно буде отримати від регулятора відповідну ліцензію.

За словами глави НКРЕКП, Оксани Кривенко, основним постачальником для населення, малого бізнесу та бюджетних організацій на час перехідного періоду буде, так званий, постачальник універсальних послуг). Він буде поставляти електроенергію за регульованим тарифом. Згідно із законом, постачальник універсальної послуги не має права відмовити споживачу в підписанні договору про постачання електрики [5].

Ще одним постачальником стане «постачальник останньої надії». Це своєрідна «подушка безпеки». Але його тарифи будуть на 30% більше в порівнянні з тарифами інших постачальників. Він призначений для тих споживачів, які в силу обставин опинилися без постачальника електроенергії. Міненерго постачальником «останньої надії» призначило компанію Укрінтеренерго, яка раніше займалася імпортом та експортом електроенергії. Її послугами клієнти зможуть користуватись не більше 90 днів. Саме цей термін відведений їм для пошуків нового постачальника [6].

Середній та великий бізнес повинні самостійно вибирати собі постачальника і укласти з ним і з оператором електромережі відповідні договори, а для населення ця процедура спрощена, все відбудеться автоматично. Проте, існує ризик, що внаслідок реформи тарифи суттєво зростуть, адже на разі в Україні два виробника контролюють понад 90% ринку електроенергії. Лібералізація монополізованого ринку не покращує ситуації для більшості, але покращує для вузького кола виробників-монополістів, тому що тепер вони самі будуть встановлювати свої ціни

Висновок

Проведене дослідження функціонування енергоринку України показало, що при проведенні його реформування необхідно розробити, погодити і прийняти кілька десятків

нормативно-правових актів, відповідно до яких і будуть проводитися робота і регулювання всіх сегментів нового ринку електроенергетики. Серед основних - правила ринку, правила ринку «на добу вперед», мережеві і комерційні кодекси, ліцензійні умови, типові договори, правила моніторингу і т.п. Крім того, до групи законодавчих питань можна віднести і необхідність законодавчого врегулювання існуючих боргів в ринку.

Новий ринок електроенергії зобов'язаний забезпечити відсутність перехресного субсидування між різними категоріями споживачів, включаючи населення. Ця цифра може досягати 30 млрд грн на рік, оскільки, тарифи для побутових споживачів до цих пір покривають близько 60% їх реальної вартості. На практиці це може означати як зменшення цін на паливо і, відповідно, на виробництво, так і, навпаки, збільшення тарифу для побутових споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Модель енергоринку України www.ukrenergexport.com Енергія без проблем - <http://www.ukrenergexport.com/uk/contento2016.15.01>.
2. Закон України від 24 жовтня 2013 року №663-VII «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» (Відомості Верховної Ради), 2014, №22, ст.781) – 2016.15.01.
3. Енергоринок України працюватиме за європейською моделлю. - <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/energorinok-ukrayini-pracyuvatime-zaevropejskoju/o2016.20.01>.
4. <https://iknet.com.ua/ru/articles/useful-to-know/active-electricity-market-Ukraine/>
5. https://zn.ua/energy_market/energorynok-2-2-251712_.html
6. <http://www.nerc.gov.ua/>

Юлія Володимирівна Малогулко — к.т.н., доцент кафедри електричних станцій і систем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Juliya_Malogulko@ukr.net;

Урсул Олександр Сергійович — студент групи 1E-15б, факультет електроенергетики, електромеханіки та електротехніки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Juliya V. Malogulko —Ph.D., Assistant Professor of electrical stations and systems department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail : Juliya_Malogulko@ukr.net;

Ursul S. Oleksander - student of 1E-15b group, Department of Electricity, Electromechanics and Electrical Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.